

Освіта/Педагогіка

УДК 373.3.016:78(045)

А.А. КРАМАРЕНКО,

здобувачка вищої освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Т.Л. ДОРОШ,**

кандидат наук з державного управління, професор кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ОРГАНІЗАЦІЯ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ ВПРАВ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ У ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Анотація. У статті наведено приклади музичних занять із учнями 2 класу, де перевага надається музично-ігровим вправам, що супроводжуються сучасною естрадною музикою. Доведено, що залучення учнів до цієї діяльності через емоційне сприймання позитивно впливають на їх фізичне, культурне, духовне збагачення, активізують інтерес до музичного мистецтва загалом.

Ключові слова: музично-ігрові вправи, учні, музична діяльність, сучасні естрадні твори.

Постановка проблеми. Проблеми, що стоять перед учителями початкової освіти, – сприяти розвитку фізичної, духовної, гармонійно розвиненої, культурної особистості. Усі ці якості продовжують формуватись на музичних заняттях у початковій освіті, де учні, зокрема 2 класу, залучаються до різноманітних видів творчої діяльності. Дослідження цього питання дозволить розкрити цінність музичного виховання, особливості організації та проведення музично-ігрових вправ.

Стан дослідження. Дослідники музичного мистецтва (Л. Аристова та В. Сергієнко, В. Ключко, Я. Кушка, Е. Печерська, О. Ростовський тощо) визначають головну особливість музичних занять у початковій освіті, де учні розвивають здатність сприймати музику, емоційно на неї реагувати, критично оцінювати, висловлювати власну думку. Це питання не втрачає своєї актуальності й нині. Особливу увагу слід приділяти ігровим вправам, в яких вихованці охоче будуть брати участь, радіти при пізнанні нового, духовно збагачуватись, помічати красу навколишнього світу, набувати фізичної витривалості.

Метою статті є розкрити особливості організації та проведення на уроках музики музично-ігрових вправ із учнями початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. У статті 6 Закону України «Про освіту» основними принципами освітньої діяльності є «формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля» [2]. Велику роль у цих процесах мають відігравати уроки музики із застосуванням музично-ігрових вправ, де створюються умови для розвитку якісних рис особистості. Дослідження цього питання дозволить визначити роль цього виду музичної діяльності, окреслити ті переваги, що сприяють повноцінному існуванню в сучасному світі.

Музично-ігрові вправи є сприятливим ґрунтом для розвитку творчої особистості, що дозволяє урізноманітнювати урок і водночас упроваджувати в освітній процес ритмічні рухи, фізкультхвилинки. Варто застосовувати ігри з танцювальними рухами, які не потребують тривалої підготовки учнів, а роблять цей процес цікавим, привабливим, емоційним. О. Ростовський наголошував, що в танцювальних рухах учні передають своє ставлення до музики, виявляють музичні здібності, елементи творчості [6, с. 83].

Е. Печерська в своїй праці «Уроки музики в початкових класах» велике значення приділяє музично-ритмічним рухам. «Виконуючи рухи під музику, діти уявляють той чи інший образ», – стверджує авторка [5, с. 52]. Отже,

завдання моторно-рухового характеру приваблює учнів, збагачує їхню музичну пам'ять, що спирається на слуховий і руховий аналізатори.

Я. Кушка вбачає доцільність музично-ритмічної діяльності в здатності імпровізувати ритмічний супровід до пісень разом з учнями. «Вони відбивають сильні долі, а вчитель – слабкі, потім навпаки. Або діти вистукують чверті, вчитель – вісімки» [4, с. 98].

Дослідниця музично-ритмічного виховання В. Ключко доводить, що головним на музично-ритмічних заняттях є вміння рухатися не під музику, а в характері музики, передаючи темпові, динамічні, метро-ритмічні особливості. Вона класифікує вправи наступним чином:

1. Гімнастичні ігри та вправи із музичним супроводом, метою яких є розвиток фізичних навичок, необхідних у руховій реалізації музики.

2. Ігри на розвиток музичності, метою яких є розвиток слухових уявлень, а також формування відповідної рухової реакції на конкретний слуховий збудник.

3. Ритмічні ігри з елементами ритміки.

4. Ігри з піснями, що мають на меті формування вміння відтворювати за допомогою рухів відповідний зміст (ілюстрація, інсценізація та інтерпретація пісні).

5. Танцювальні ігри, метою яких є формування вміння реалізувати музичний метр за допомогою певних кроків та танцювальних рухів, а також ознайомлення із різними танцювальними композиціями [3, с. 113–114].

Автори підручника для 2-го класу «Музичне мистецтво» (де містяться цікаві кольорові ілюстрації) Л. Аристова та В. Сергієнко пропонують учням здійснити подорож країною Музики. Під час мандрівки вихованці навчатимуться співати та слухати її, фантазувати, грати, жартувати, й поступово відчувати та розуміти красу музичного мистецтва. Учені характеризують танцювальні ритми, як пружними, що не стоять на місці, постійно рухаються [1, с. 19].

Наведені факти свідчать, що саме в музично-ігрових вправах розвиваються якісні риси особистості.

У нашому дослідженні наведемо приклади музично-ігрових вправ, основу яких складають елементи хореографії та музичної мови. Ці вправи застосовувались на музичних заняттях у закладі загальної середньої освіти № 53 м. Харкова, де учні 2 класу залучались до сучасного естрадного мистецтва.

Тема. Запрошує Танець...

Музичний матеріал. Дмитро Монатік «Кружит голову», гурт Непосиди «Я, ти, він, вона, Україна ми одна», Тіна Кароль «Україна – це я!», Pharrell Williams «Happy».

Обладнання: музичний центр, ноутбук.

Тип уроку: комбінований урок.

Перебіг уроку. Організаційний етап уроку. Учні під музику «Кружит голову» входять до навчальної зали (до цього добре провітреній), із доброзичливим поглядом і поворотом голови в бік учителя вітаються з ним, зі своїми ровесниками – уперед виставленою долонею правої руки. Лаконічні й виразні пояснення музичного фахівця налаштовують учнів на сприймання сучасної композиції, відтворення нескладних рухів.

1. Музично-ігрова вправа «Реагуємо на музику» (виконується під пісню Д. Монатіка). Мета – спонукати учнів до творчості, розвивати їх ритмічне відчуття в сучасних танцювальних композиціях естрадного напрямку.

Із початком звучання музики учні, по команді вчителя, розбігаються по залу в довільному напрямку, намагаючись не торкатися один одного. При цьому звертається увага на те, щоб біг на носках із одночасним помахом рук був легкий, ненапружений. Музика звучить у тиші. Учасники прислухаються до її динамічних і темпових змін, чітко реагують на них, прискорюючи свої рухи, рівномірно розподіляються по всій площі, вигуками виказують свої емоції радостей і задоволення, начебто навкруги них увесь світ кружляє (відповідні рухи до тексту пісні). Це повторюється 2-3 рази. За командою керівника, на слова «Зупиніться!», вони швидко припиняють біг, начебто «завмирають» у позі. Удивляючись у свої «застиглі» фігури, фантазують,

знаходять певні асоціації із відомими художніми образами. Уява допомагає гравцям не лише відкривати й вдосконалювати свої здібності, а й мислити, розмірковувати, творити. У відповідях виказують своє ставлення до музики, визначають її характер, настрій, проявляючи при цьому активність, ініціативність. Ця вправа привчає учасників контролювати та керувати свої дії, розвивати координацію рук і ніг у такт музичного супроводу.

2. Музично-ігрова вправа «Створи рухи» (виконується під пісню «Україна – це я!»). Мета – розширити уявлення про світ, формувати його цілісну картину та інтерес до сучасного музичного й хореографічного мистецтва; збуджувати уяву, фантазію до образного мислення.

Учні розташовуються на однаковій відстані одне від одного. На текст пісні «татові слова: Україна – це я» вказують на себе, «мамині пісні: Україна – це ти» – поглядом і долонями обох рук вказують на інших учасників. У ритм музики плескають у долоні, відстукуючи тривалість четвертих і восьмих нот, роблять уперед кроки з притупом у кінці фрази, підстрибують, повертаються до інших учасників, рухаються з п'ятки на носок по чергово то в правому, то в лівому напрямках, піднімають руки через сторони вгору. Таким чином, відбувається театралізація естрадної пісні, що супроводжується точними відтвореннями відповідних дій. Доречним буде під цю пісню провести на шкільному майданчику флешмоб, залучаючи якомога більше учасників освітнього процесу. Завдяки активним рухам наповняться їхні судини й рознесеться живлення по всьому організму, більш інтенсивно відновляться нервові клітини, утвориться позитивний настрій.

3. Музично-ігрова вправа «Жабенятка» (виконується під пісню Pharrell Williams «Happy»). Мета – сприяти покращенню дихальної системи, зміцненню м'язи рук, ніг, допомогти учням поліпшити функції колінного та тазостегнового суглобів.

Складність полягає в тому, що учасникам цієї вправи слід уявити позу маленької істоти, згадати її образ із власного спостереження: сидячи зі з'єднаними стопами ніг (у колі, обличчям до центру), відтворити вид

маленької жабки, нахилити тулуб уперед, натискати обома руками на коліна, щоб торкнутися підлоги. За допомогою цих дій підвищується еластичність суглобів і тазостегнових м'яз. Звертається увага на те, щоб під час відтворення пружних рухів коліна не відривалися, не піднімалися від опори. Окрім того, учитель пильно стежить, щоб не було напруженості, втоми. По завершенні музики вихованці зупиняють свої рухи, розслабляються, відпочивають, піднімають плечі вгору – глибокий вдих, розслаблено опускають – видих. Для фізично не підготовлених учнів пропонується координаційна нескладна ігрова вправа (на розсуд учителя: наприклад, зробити напівприсідання на носках, згинати та розгинати пальці обох рук із поворотами в різні сторони всієї кисті, імітуючи звукові ефекти маленького жабенятка «ква-ква»). У відповідях учасники надають характеристики своєї вправності, визначають труднощі, разом із керівником обирають прийоми, що сприятимуть кращому засвоєнню цієї музичної гри. Вправа допомагає учасникам загострити увагу на своєму тілі, керувати ним, розвивати та укріплювати м'язи, відчувати радість і задоволення від досягнутих результатів (емоції співпадають із характером і текстом пісні «Because I'm happy», тому що вони відчувають себе щасливими).

Висновки. Отже, аналіз музично-ігрових вправ на уроках музики, де превалюють танцювальні, ритмічні елементи, відповідна мова, дав змогу визначити їх специфічні особливості, дотримуючись таких вимог:

1. Застосовувати різноманітні музично-ігрові вправи з танцювальними елементами під супровід сучасної музики.
2. Поступово збільшувати навантаження, здійснювати перехід від простих до більш складних музично-ігрових вправ.
3. Вправи мають відповідати фізіологічним можливостям учнів, їх стану здоров'я, віковим особливостям.

Перспективи подальших досліджень дозволять найбільш ефективно організувати музичні заняття з учнями початкової освіти, застосовуючи різноманітні види творчої діяльності. Поєднання музично-ігрових вправ із

сучасними рухами допоможуть фахівцям музичного мистецтва скласти нові варіанти комплексів, основу яких складають чітке виконання ритмічних та танцювальних рухів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аристова Л. С., Сергієнко В. В. Музичне мистецтво : підруч. для 2 кл. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 128 с. : іл..
2. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Документ 2145-VIII.ю від 19.01.2019 (дата звернення : 10.02.2019).
3. Ключко В. В. Ритміка та музичний рух : навч. посіб. для студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. Вид. 2-ге, перероб. і допов. 158 с.
4. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей : навч. посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина I. Видання друге, доопрацьоване. Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. 216 с.
5. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посібник. Київ : Либідь, 2001. 272 с.
6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі : навч.-метод. посібник. 2-е вид., доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 216 с.